

Maka a její účinky

MUDr. Rostislav Večeřa, Ph.D.,
doc. RNDr. Nina Škottová, CSc.,
Ing. Ludmila Kazdová, CSc., Mgr. Jan Orolin,
prof. MUDr. RNDr. Vilím Šimánek, DrSc.

Maka je rostlina velice rozšířená v oblasti jihoamerických And. Má řadu pozitivních účinků na fertilitu, metabolismus glukózy, stres a rozvoj depresí, imunitní systém a na celou řadu dalších. Její vliv na lipidový metabolismus jsme studovali u HHTg (hereditárně hypertriglyceridemických) potkanů. Maka signifikantně snížila hladinu LDL, VLDL i celkového cholesterolu a taktéž triacylglycerolů v plazmě, VLDL a v játrech. Maka se na základě získaných výsledků jeví velmi slibně pro pozitivní ovlivňování a prevenci onemocnění spojených s poruchami metabolismu lipidů.
Klíčová slova: cholesterol, maka, oxidační stres, potravní doplněk, triacylglyceroly.

Úvod

Zvýšené hladiny lipidů, oxidační stres a poruchy metabolismu glukózy patří mezi významné rizikové faktory kardiovaskulárních onemocnění, onkologických onemocnění, diabetu a řady dalších chorob. Důležitou roli hraje dieta, jejíž optimalizací v oblasti kvality i kvantity můžeme předcházet těmto onemocněním a přispět tak k prodloužení aktivního způsobu života člověka. Strava bohatá na ovoce a zeleninu, jenž jsou zdrojem řady biologicky aktivních látek včetně antioxidantů, má pozitivní účinky na snížení výskytu těchto závažných civilizačních chorob (11).

Maka (*Lepidium meyenii*) je rostlina patřící do čeledi Brassicaceae (*Cruciferae*), podobně jako např. ředkev, zelí, kapusta nebo řepka. Je hojně rozšířena po celé oblasti jihoamerických And. Místními obyvateli je velmi ceněna, v době neúrody se dokonce používala jako platinlo. Spodní část rostliny se rozšiřuje ve zdužnatělý hypokotyl, který je současně hlavním produktem maky, používaným na výrobu salátů, marmelád, pečiva, kávoviny a dokonce i piva (9). Populace původních obyvatel And netrpí v porovnání s naší populací depresí a stresem. I zde hraje konzumace produktů z maky svou pozitivní roli. V přírodním léčitelství se maka doporučuje při malabsorpčním syndromu, ethylismu nebo jako laxativum (1). Pacienti, kteří prodělali těžkou chorobu a potřebují načerpat nové síly v době rekonvalescence mohou využít velmi dobré nutriční vlastnosti maky (6). Maka je také známa pro svůj podpůrný vliv na fertilitu a zvýše-

ní libida. Dvojitě slepá, placebem kontrolovaná studie u mužů ve věku 21 až 56 let prokázala po 12 týdnech užívání maky její pozitivní vliv na sexuální aktivitu (5). I na našem trhu můžeme najít přípravky (potravní doplňky) doporučené v této indikaci. Byl popsán vliv maky na snížení hladiny glukózy a volných mastných kyselin v plazmě (7) a také její antioxidační aktivita (9, 10).

Použitý model studie účinků maky

Modelem byli potkani s hereditárně hypertriglyceridemií (HHTg), kteří trpí tzv me-

tabolickým syndromem (vysoké plazmatické triacylglyceroly, zvýšený oxidační stres, inzulinová rezistence, hyperinzulinémie, hypertenze), jehož příznaky se prohlubují krměním vysokosacharidovou dietou (12). Potkani byli po 2 týdny krměni touto dietou (standardní laboratorní dieta s přidavkem sacharózy – 70 % kalorické hodnoty diety) obohacenou práškem z hypokotylů maky (1%).

Výsledky a diskuze (tabulka 1)

Vysokosacharidová dieta vyvolává u těchto potkanů zvýraznění hypertriglyceridemie (12). Hypotriglyceridemické účinky maky v plazmě byly provázeny snížením obsahu TAG (triacylglycerolů) v játrech, poklesem plazmatického cholesterolu a změnou distribuce cholesterolu mezi plazmatickými lipoproteiny (významný pokles VLDL cholesterolu i TAG, pokles aterogenního LDL cholesterolu). Toto pozitivní ovlivnění aterogenního lipoproteinového profilu makou je z hlediska prevence civilizačních onemocnění postihujících kardiovaskulární systém velice prospěšné (3). Zatím nelze říci, které obsahové látky maky jsou za výše uvedené účinky zodpovědné. V hypokotylech je zastoupena celá řada látek jako mastné kyseliny (především linolenová, palmitová a olejová) (10), aminokyseliny (lysin a arginin)4, četné stopové prvky (Cu, Sn, Mn, Al a další) a také třísloviny a saponiny. Zajímavou součástí maky je směs látek alkaloidového charakteru, které se nazývají makainy 1, 2, 3 a 4 (6, 4). Patrně právě tato skupina strukturně necharakterizovaných látek tvoří hlavní slož-

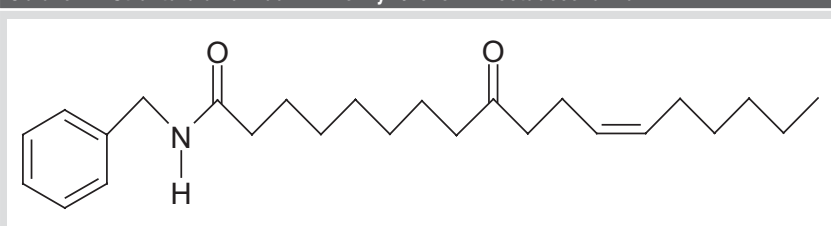
Tabulka 1. Příznivé účinky maky na lipidový metabolismus potkana

	vysokosacharidová dieta (průměr ± SE)	vysokosacharidová dieta + MAK (1%) (průměr ± SE)
plazma- CH [mmol.l-1]	1,408 ± 0,056	1,114 ± 0,060**
LDL- CH [mmol.l-1]	0,115 ± 0,008	0,087 ± 0,007*
VLDL- CH [mmol.l-1]	0,472 ± 0,035	0,350 ± 0,034*
plazma – TAG [mmol.l-1]	5,443 ± 0,313	3,655 ± 0,362**
VLDL- TAG [mmol.l-1]	4,259 ± 0,326	2,588 ± 0,179***
játra- TAG [μmol.g-1]	18,643 ± 0,741	16,299 ± 0,662*

(CH – cholesterol, TAG – triacylglyceroly)

* p<0,05; ** p<0,01; *** p<0,001

Obrázek 1. Struktura alkamidů – N-Benzyl-9-oxo-12Z-octadecenamid

Obrázek 2. Maka (*Lepidium meyenii*)

ku *Lepidium meyenii* (5). Mohou to ovšem být i další látky jako alkamidy (makamidy), z nichž alkamidy 1 až 5 byly nedávno v mace objeveny (13). Někteří autoři se domnívají, že aktivními látkami jsou kromě prostaglandinů a sterolů

i aromatické isothiokyanáty jako benzylisothiokyanát či 4-methoxybenzylisothiokyanát (9). S těmito látkami je spojována antioxidační aktivita maky (10). Existuje celá řada dalších látek (macaridin8, lepidilin A, lepidilin B2 a dal-

ší), u kterých zatím také neznáme jejich význam v působení maky na živý organismus. Výsledky naší studie o hypolipidemickém působení maky u potkana ukazují na perspektivu této rostliny například v potravních doplncích v oblasti prevence chronických civilizačních onemocnění.

Závěr

Maka se na základě získaných výsledků jeví velmi slibně pro pozitivní ovlivňování a prevenci chronických onemocnění charakteristických aterosenním lipoproteinovým profilem a jaterní steatózou. Mohla by se uplatnit jako potravní doplněk, jako součást zdraví optimalizující diety, přispívající k prodloužení aktivního způsobu života civilizací ohroženého člověka.

Autoři děkují za finanční podporu výzkumnému záměru MSM 6198959216.

MUDr. Rostislav Večeřa, Ph.D.

Ústav farmakologie

Lékařská fakulta Univerzity Palackého

Hněvotínská 3, 775 15 Olomouc

e-mail: vecera@seznam.cz

Literatura

1. Aliaga EC, Aliaga RC. In: Guía para el cultivo, aprovechamiento y conservación de la maca. In: *Lepidium meyenii* Walpers. Santafé de Bogotá: CA BELLO (eds) 1998: 152.
2. Cui B, Zheng BL, He K, Zheng QY. Imidazole alkaloids from *Lepidium meyenii*. *J Nat Prod* 2003; 66: 1101–1103.
3. Despres JP, Lemieux I, Dagenais GR, Cantin B, Lamarche B. HDL-cholesterol as a marker of coronary heart disease risk: the Quebec cardiovascular study. *Atherosclerosis* 2000; 153 (2): 263–272.
4. Dini A, Migliuolo G, Rastrelli L, Saturnino P, Schettino O. Chemical composition of *Lepidium meyenii*. *Food Chem* 1994; 49: 347–349.
5. Gonzales GF, Cordova A, Vega K, Chung A, Villena A, Genez C. Effect of *Lepidium meyenii* (MACA) on sexual desire and its absent relationship with serum testosterone levels in adult healthy men. *Andrologia* 2002; 34: 367–372.
6. Chacón de Popovici G. In: La importancia de *Lepidium peruvianum* („Maca“) en la alimentación y salud del ser humano y animal 2,000 años antes y después del Cristo y en el signo XXI. Lima: Servicios Gráficos „ROMERO“. 1997; 205.
7. López-Fando A, Gómez-Serranillos MP, Iglesias I, Lock O, Upamayta UP, Carretero ME. *Lepidium peruvianum* chacon restores homeostasis impaired by restraint stress. *Phytoter Res* 2004; 18: 471–474.
8. Muhammad I, Zhao J, Dunbar DC, Khan IA. Constituents of *Lepidium meyenii* „maca“. *Phytochemistry* 2002; 59: 105–110.
9. Quirós CF, Aliaga RC. In: *Andean Roots and Tubers: Ahipca, Arracacha, Maca and Yacon* (Hermann M, Heller J, ed.). Rome: IPGRI. 1997: 180.
10. Sandoval M, Okuhama NN, Angeles FM, Melchor VV, Condenzo LA, Lao J, Miller MJS. Antioxidant activity of the cruciferous vegetable Maca (*Lepidium meyenii*). *Food Chem* 2002; 79: 207–213.
11. van der Schouw YT, Kreijkamp-Kaspers S, Peeters PH, Keinan-Boker L, Rimm EB, Grobbee DE. Prospective study on usual dietary phytoestrogen intake and cardiovascular disease risk in Western women. *Circulation* 2005; 111: 465–471.
12. Vrána A, Kazdová L, Dobesová Z. Triglyceridemia glycoregulation, and blood pressure in various rat strains: effects of dietary carbohydrates. *Ann NY Acad Sci* 1993; 683: 57–68.
13. Zhao J, Muhammad I, Dunbar DC, Mustafa J, Khan IA. New Alkamides from Maca (*Lepidium meyenii*). *J Agric Food Chem* 2005; 53: 690–693.
14. Zheng BL, He K, Kim CH, Rogers L, Shao Y, Huang ZY, Lu Y, Yan SJ, Qien LC, Zheng QY. Effect of a lipidic extract from *Lepidium meyenii* on sexual behavior in mice and rats. *Urology* 2000; 55: 598–602.

